

Олена Архіпова
*Уманський державний
педагогічний університет
ім. Павла Тичини
(м. Умань, Україна)*

РОЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ПОШИРЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Глобалізація, формування єдиного світового освітнього простору XXI століття, приєднання України до Болонського процесу 19 травня 2005 року спричинили необхідність залучення України до процесу міжнародної академічної мобільності. Сучасні науково-технічна революція та ринок праці створили новий глобальний освітній простір, який характеризується боротьбою за кращих абітурієнтів і джерела фінансування, за відповідність освіти очікуванням суспільства, соціальним цілям і потребам. У зв'язку з цим, наказом Міністерства освіти і науки України № 635 від 29.05.2013 р. затверджено Примірне положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України. За даними європейських фахівців, міжнародна студентська мобільність за останні 30 років суттєво зростає: з 0,6 млн. студентів в 1975 р. до 2,7 млн. у 2005 р., а з 1995 року відбулося дворазове збільшення чисельності іноземних студентів в Європі. Згідно з прогнозами, міжнародна студентська мобільність до 2020 р. досягне 5,8 млн. чоловік і 8 млн. – до 2025 р. [1].

Дослідженням процесу академічної мобільності займалися зарубіжні науковці: Х. де Віт, Х. Ріддер-Сімоенс, В. Ласановські, С. Маргінсон, Дж. Найт, У. Тайхлер, Б. Вехтер, У. Тайхлер. Студентська мобільність – це історичне явище, яке відоме людству ще з часів Середньовіччя. Типологія, характер, напрям і тенденції розвитку студентської мобільності формуються під впливом численних факторів (історичні події світового, регіонального та національного масштабу, політична ідеологія правлячого уряду, демографічні зміни, стан економічного розвитку держави, рівень розвитку національної системи освіти, конкуренція на ринку праці тощо) [2, с. 20]. Якщо раніше вона носила індивідуальний спонтанний характер, то на сучасному етапі академічна мобільність сформувалась у чітку систему.

За визначенням UNESCO: «Академічна мобільність передбачає період навчання, викладання та/або дослідження в країні іншій, ніж країна місця проживання студента або академічного персоналу. Цей період повинен мати обмежену тривалість, передбачається, що студент/співробітник повертається до рідної країни після завершення визначеного періоду [4].»

Основними завданнями академічної мобільності студентів вищих навчальних закладів України є: підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки студентів, проведення досліджень з використанням

сучасного обладнання і технологій, опанування новітніми методами дослідження, набуття досвіду проведення науково-дослідної роботи та впровадження її результатів; набуття професійного досвіду під час проходження навчальних та виробничих практик; можливість одночасного отримання студентом двох документів про вищу освіту з додатками встановленого у вищих навчальних закладах-партнерах зразка та інформацією про систему оцінювання в них навчальних здобутків студентів; підвищення рівня володіння іноземними мовами; посилення інтеграції освіти і науки, розвиток подальших наукових досліджень, поглиблення знань національних культур інших країн, а також поширення знань про мову, культуру, освіту і науку України; підтримка соціальних, економічних, культурних, політичних взаємовідносин та зв'язків з іншими країнами [5]. Як показує моніторинг, більшість українців надають перевагу програми обмінів студентами і науковцями: ДААД (Німеччина), ОАД (Австрія), ТЕМПУС (ЕС) [3, с. 123].

У більшості праць, за формами мобільності розрізняють: індивідуальну мобільність (мобільність студентів чи професорсько-викладацького складу в освітніх цілях «lifelong learning»); мобільність освітніх програм і університетська мобільність (формування нових міжнародних стандартів освітніх програм); інтеграція в навчальні програми міжнародного виміру та освітніх стандартів; університетське партнерство: створення стратегічних освітніх альянсів [4]. Необхідно зазначити, що основними видами академічної мобільності є: зовнішня академічна мобільність – навчання, включаючи проходження практик, студентів вищих навчальних закладів України у вищих навчальних закладах за кордоном протягом певного періоду; внутрішня академічна мобільність – навчання, включаючи проходження практик, студентів вищих навчальних закладів України в інших вищих навчальних закладах України протягом певного періоду. Інша когорта науковців описують вертикальну мобільність (академічна міграція) – повне навчання студента на ступінь у зарубіжному вищому навчальному закладі. Горизонтальна мобільність – навчання студента у зарубіжному вищому навчальному закладі протягом обмеженого періоду (семестру, навчального року). Зворотна мобільність – переміщення іноземних громадян з освітніми та дослідницькими цілями в свою країну [5].

Встановлено, що учасниками студентської академічної мобільності є найчастіше: студенти за обміном на період від 1 до 2 семестрів (Exchange students); студенти, що виїжджають на повний термін навчання (Degree/Fullstudents); студенти, що навчаються на умовах самофінансування (Free-movers); учасники семінарів, конференцій, проектів, практик; студенти, що навчаються он-лайн (OnlineCourseParticipation) [1]. Порівнюючи дві форми академічної мобільності – класичну та віртуальну, сьогодні поширення набуває остання, яка пропонує швидкий і недорогий доступ до матеріально-технічної бази наук найкращих навчальних закладів. Отже,

можна стверджувати, що віртуальні університети кидають виклик класичним національним університетам.

Таким чином, академічна мобільність стає ключовою ланкою у введенні України в світовий освітній простір, підвищенні конкурентоспроможності наших освітян на міжнародному ринку праці. Процес впровадження академічної мобільності в Україні розвивається не так стрімко як в інших країнах у зв'язку з браком фінансування, недостатнім рівнем володіння іноземними мовами, не сильною конкурентоспроможністю вітчизняних університетів на світовому ринку освітніх послуг і наукових пошуків, що унеможливує створення національної системи мобільності. З іншого боку, попри всі переваги і можливості, потрібно звернути увагу на недоліки системи: міграція інтелектуальної еліти, висококваліфікованих фахівців – процедура визнання наукового ступеня отриманого закордоном не підкріплена нормативно-правовою базою України; вітчизняні вузи втрачають абітурієнтів, що спричинить масове скорочення вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бринев С. Н., Чуянов Р. А. Академическая мобильность студентов как фактор развития процесса интернационализация образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL :www.prof.msu.ru.
2. Вербицька С. В. Міжнародна студентська академічна мобільність: етапи розвитку та суб'єкти організації / С. В. Вербицька / Вісник Житомирського державного університету. – 2009. – № 45. – С.20–26.
3. Журавський В. С., Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський., М. З. Згуровський. – К.: ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2002. – 200с.
4. Згуровський М. З. Болонський процес - структурна реформа вищої освіти на європейському просторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.idn.polynet.lviv.ua>.
5. Наказ Міністерства № 635 від 29.05.2013 щодо затвердження Примірного положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : www.mon.gov.ua